

Lőrincz Lajos (1957)

Hogy került sor az újjáalakuló Kollégium tagjainak toborzására?

1956 szeptemberében a Jogi Kar Dékáni tanácskozótermében volt egy felvételi beszélgetés. Nem mi jelentkeztünk, hiszen nemigen volt mire és hova, mert velünk alakult újjá az Eötvös Kollégium, inkább megszólítottak bennünket. 1956 tavaszára már nagy változások voltak, ennek eredménye lehetett az újjáalakítás. Az igazság az, hogy akkor nem is hallottunk a háború előtti szegedi Eötvös Kollégiumról, csak a pesti Eötvös József Collegiumról tudtunk. A felvételin valószínűleg Perbíró és Grasselly lehetett ott. Volt vagy huszonöt felvételiző, hatvanan lehetünk akkor az évfolyamon. Az lett az eredmény, hogy csak akkori másodéveseket vettek fel, rajtam kívül Fogarasi Magdolnát, Tóth Pált és Kiss Tamást. Mind kitűnők voltunk. Az értesítőt valószínűleg én is októberben kaphattam meg, ahogy Kiss Tamás visszaemlékezésében olvastam. Én azonban ekkor még nem költöztem be az Eötvös Kollégiumba, habár járhattam bent megnézni, milyen lesz. Elsőévesként én egy másik kollégiumban laktam, amelyik a jogászokat és a bölcsészeket tömörítette. Másodévre azonban egy évfolyamtársammal együtt kiköltöztünk a Párizsi körútra egy albérletbe, ahonnan vissza-visszajártunk a régi társasághoz. Emlékszem, hogy abba a kollégiumba bejártak a tanársegédeink, sőt a dékánunk, Perbíró is, aki nagyon óvott bennünket. Tulajdonképpen az albérletben (és a régi kollégiumban) éltem át az '56-os eseményeket. Úgy október 28-án igen kalandos négynapos utazás során végül hazamentem Debrecenbe.

Hogy költözött be a Kollégiumba?

1957 februárjában némi késéssel indult el ismét az egyetemi oktatás. Én egy debreceni barátommal már januárban Szegedre jöttem. A régi kollégiumomban vagy két évig még orosz katonák laktak, ezért a Bolyai Kollégiumban, az SZTK-val szemben kaptunk szállást. Jártak oda hozzánk orosz tisztek és vitatkoztattak velünk, hogy miért csináljuk, mi értelme, mi meg nagyon harciasan viselkedtünk. Februárban költöztem át az Eötvös Kollégiumba, az Irinyi-épület Hősök kapuja felőli sarkának második emeletére. Mellénk került a jogászok kollégiuma is. Hárman kerültünk egy szobába, társaim Kiss Tamás és Tóth Pál lettek. Tóth Pál egy tolókoksis, testes, szorgalmas fiú volt. Kiss Tamás nem jött, ezért csak ketten voltunk a szobában. Írtunk Tamásnak, hogy nehojg eljőjjön, mert el fogják kapni, de ezt akkor már ő is tudta. Mi az utolsó szobában laktunk. Volt ott egy ajtó, és azon túl voltak a lányok. Mi a legtöbbet Fogarasi Magdival találkoztunk, de – emlékszem – átjöttek hozzánk TTK-sok és bölcsészek is. Márciusban vagy áprilisban végül eljött Tamás Szegedre, egy pillanatra beugrott a Kollégiumba, feltette a bőröndjét a szekrény tetejére, majd bement a Dékáni Hivatalba, és nem jött vissza. Megtudtuk, hogy elkapták. Pár nap múlva furcsa szagok kezdtek terjengeni a szobában. Elkezdtünk egymásra gyanakodni Tóth Palival, nagy szelöltetéseket csináltunk. Azután elkezdtem nyomzni és rájöttünk, hogy Tamás

bőröndjéből jön a szag. Kiderült, hogy hozott magával ennivalót, többek között tojást is. Akkorra már nagy pondrók lepték el.

Ön részt vett a MEFESZ-ben?

Igen, kicsit belecsöppentem, ott voltam a MEFESZ október 16-i és október 20-i ülésén. Már szeptembertől olvastuk a „forrongó” irodalmat. Normális tanítás egyre kevésbé volt az egyetemen, mert mindig azt kérdeztük, hogy lehet-e ez meg azt, összefér-e ez az elv azzal az elvvel. Mentem minden alkalommal tüntetni. Nem voltam az első vonalban, de az én tevékenységemben is volt egy-két említésre méltó momentum. Engem és Eisler Róbert barátomat kért meg a rektori tanács (Baróti Tibor rektor, Pólay Elemér rektorhelyettes – de jelen volt Perbíró is), hogy írjunk alá egy papírt, amelyben arra kérjük a hallgatóságot, hogy a követelések megtartása esetén tartózkodjanak a veszélyes megmozdulásoktól. Ez akkor volt, amikor Kiss Tamásék már nem voltak Szegeden, mert Lejtényi Andrissal felmentek a Műegyetemre. Vagy amikor 23-a után a városháza előtt tüntettünk, négy-öt fegyveres őr állt ott, majd egyszer csak kinyílt az ajtó, és szóltak, hogy a MEFESZ-vezetők menjenek be. Engem is belöktek, aki nem tartottam annak magam. A város vezetői át akarták adni a hatalmat, és már arról folyt a beszélgetés, hogy ki milyen posztokat kapna. Nekem a kulturális terület jutott volna, de én mondtam, hogy én még ezt nem vállalom, hiszen másodéves hallgató vagyok. Néhány nappal ezután hazamentem Debrecenbe.

Október 23-áról van története?

Október 23-a a Pulz utcában ért. Az ottani idegrehabilitációs osztályon voltunk, jártunk oda gyakorlatra. Az egyik bentlakó egyszer csak elkezdte mondani, hogy „lövöldöznek, ebből forradalom lesz”, de mi nem hallottunk semmit. Mi a betegségnek tudtuk be szavait, de mint utóbb kiderült, Pesten akkor már lövöldöztek. Másnap az egyetemisták felvonultak, mert már a Tisza-hídon özönlöttek át Romániából az orosz tankok. Kiabáltunk, hogy „Ruszkik, hazal!” Aztán mindennap volt tüntetés és lövöldözés. Csak a levegőbe lőttek, de nem lehetett tudni soha, hogy mikor fordul át a dolog. Jártak be fegyveresek a jogász-bölcsész-kollégiumba. Emlékszem, ott volt Perbíró is. Őt félretolták, és azt mondták, hogy a munkásparaszt származásúak álljanak ki. Kiálltak vagy tizenöten, őket jól elverték, mondván, hogy szégyelljék magukat, nekik szembe kellene szállni a lázongókkal, hiszen övék a hatalom. Voltak ellenőrizni az Eötvös Kollégiumban is, a legváratlanabb pillanatokban jöttek, a hajnali órákban. Fel kellett kelni, megmutatni a szekrényeket.

Milyen volt az élet az '56-os események után?

Elindult az egyetemisták megsegítése. Tudvalévő volt ugyanis, hogy az egyetemistáktól (azon belül a szegedi egyetemistáktól) indult a forradalom. Kaptunk külföldről csomagokat: használt ruhaneműeket, villanyborotvát, óriási mennyiségben hús- és tejporkonzerveket, utóbbiak két kilós dobozokban jöttek, minden héten kaptunk ötöt, amelyekkel nem tudtunk mit kezdeni. Az 1957 márciusában

megalakult KISZ kezdte el szétesztani, de úgy, hogy a vezetőség kicsemegézte a legjobb dolgokat. Teljesen véletlenül kerültem el az SZTK-ba, a fogammal volt valami gond. Ott megkérdezték, hogy nem tudok-e tejport hozni, mert akkoriban nem lehetett tejet kapni, mondtam, hogy de, tudok. Vittem is, kérdezték mennyit kérek érte, mondtam 20 forintot. 20 forint nagy pénz volt akkoriban. Ezt megtudták mások is, és sokan kérték tőlem, hogy vigyek tejport, de vittem oda húskonzervet is. Felvásároltam sok konzervet, és nagy bőröndökben vittem az SZTK-ba. Így jó anyagi helyzetbe kerültünk. Csináltattam belőle magamnak cipőket, öltönyt, nadrágokat, ingeket. Aztán emlékszem, hogy 1957. május elsején fel kellett vonulni. Az egyetemistákat – éppen az 1956-os „bűneik” miatt – állították a sor elejére. Mindegyikünk kezébe egy-egy vörös zászlót adtak, míg a mögöttünk vonuló munkások kezében úgy fele-fele arányban nemzeti és vörös lobogókat. A tribünön fújoltak és azt skandálták: „Munkás ököl, vas ököl, oda súlyt ahova köll.”

Milyen volt az élet az Eötvös Kollégiumban?

Nagyon jól éreztem magam, mert volt olyan program, ami más kollégiumokban nem. Voltak például nagyon érdekes tudományos előadások (például a Föld keletkezéséről), amelyek mindenki érdeklődésére számot tartottak témájuk és színvonaluk miatt. Ami nekem különösen tetszett, az a nyelvtanítás volt. Ott kezdtem el franciát tanulni, később abból lettem a legjobb. Az oktatónkkal találkoztam később a karon is. A karon heti két óra volt, míg a Kollégiumban heti négy. Lehetett járni németre és angolra is, esténként voltak az órák. Ezeket mind Grasselly szervezte, volt egy hirdetőtábla, amelyen mindig ki volt írva, hogy mi lesz a program. Mivel kevesen voltunk, ezért közvetlen volt az egész. Grasselly egyébként nagyon közvetlen volt hozzánk, haverként kezelt bennünket. Nagyon agitált bennünket, szeretne volna hogy még élénkebb közösségi élet legyen. Amikor 1990-ben akadémikus lettem, akkor odajött hozzám és gratulált. Azt mondta: „Látod, megérte Eötvös-kollégistának lenni!” Ami nekünk, jogászoknak feltűnt, az az volt, hogy a többiek nálunk jóval többet tanultak. Ugrattuk őket, hogy biztos valami baj lehet a képességeikkel, persze nem erről volt szó. Nekik az évközi terhelésük sokkal nagyobb volt. Például könyveket kaptak, hogy bizonyos szempontok szerint dolgozzák azokat fel, meg állandóan laborban voltak. Mi évközben verselgettünk, olvastunk, csak a vizsgaidőszakban tanultunk a vizsgákra, aranyéletünk volt.

Hogy alakult az élete 1957 ősztől?

Mentem volna vissza az Eötvös Kollégiumba, de meglepődéssel tapasztaltam, hogy ugyanazon a helyen a jogászok vannak. Azt mondták, az Eötvös Kollégium már a Bolyai épületben van. Átmentem szembe, és egyetlen óriási szoba volt, vagy húsz ágygal. Tóth Pali és Fogarasi Magdi már eleve nem is jött az új helyre, Kiss Tamás már nem volt akkor velünk. Így hát én is visszamentem a jogásztársaim közé. A társaság vegyes volt, voltak ott írók, költők, sőt még irodalmi kör is: Hatvani Dániel, Gál Sándor, Lőrinczy István. Ha jobb lett volna

az elhelyezés, maradtam volna, és valószínűleg a többi jogáshallgató is maradt volna, és nem szeparálódtunk volna el. Később aztán összejttem több Eötvös-kollégistával. Bíró Ferivel egy helyen ebédeltünk, vagy Kaposi Marci felkeresett, hogy kikérje a véleményem a doktorálásáról, mert elnöke voltam az Akadémia Doktori Tanácsának. Tudtam Kovács Sándor Ivánról is, ő volt a Kortárs főszerkesztője. Az Akadémián néha összefutunk Leindler Lászlóval is.

Hogy alakult a pályája, mennyiben segítette a Kollégium?

A Jogi Kart 1959-ben végeztem el. 1957 ősztől már az Alkotmányjog Tanszékének demonstrátora voltam. A tanszékvezetőnk egyben az Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézetének vezetőhelyettese is volt. Ő hívott az intézetbe. Több, anyagilag kedvezőbb lehetőséget visszautasítva odamentem, és a mai napig is ott vagyok. 1968-ban megszereztem a kandidátusi fokozatot, közben végigjártam a ranglétrát (tudományos segédmunkatárs, munkatárs, főmunkatárs). Közben voltam egy évet Torinóban, az Európai Tanulmányok Egyetemi Intézetében. Minden országból hívtak egy-egy embert, és a Közös Piacról tartottak nekik oktatást. Elkezdtem járni a világot, Franciaországban összesen másfél évet voltam, tanítottam a Sorbonne-on fél évet, díszdoktora lettem az Aix-Marseille Egyetemnek. 1978-ban elmentem az Államigazgatási Főiskolára főigazgató-helyettesnek és tanszékvezetőnek, közben az Akadémián maradtam félállásban. 1979-ben akadémiai doktori fokozatot szereztem. A Nemzetközi Igazgatástudományi Társaságnak alelnöke voltam nyolc éven át. Rendeztem egy nagy nemzetközi konferenciát, hat-száz külföldi résztvevővel. 1990-ben megválasztottak akadémikusnak, a kilencedik osztály elnökhelyettese lettem, a költségvetési bizottság tagja, a tudományos minősítő bizottság titkára, a doktori tanács elnöke. Közben még a Közigazgatási Intézet igazgatója, egyetemi tanár az ELTE-n, a Károli Gáspár Közgazdasági Egyetem dékánja. A Kollégium különösen a nyelvtanulás terén adott számomra sokat. Ezentúl nagyon jól éreztem magam ott, és maradtam volna is, ha az elhelyezés méltányosabb lett volna.

*Az interjút Varga-Orvos Zoltán készítette 2009-ben Budakalászon
Szerkesztette: Nagyillés János*